

HYTE-toimintamallien arviointi

Esittely toimintamallien edustajille ja arvioitsijoille

Tiivistelmä

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) Hyvinvointia ja terveyttä edistävien (HYTE) toimintamallien arviointi on tiedolla johtamisen palvelu, joka tuottaa vertaisarvioitua ja yhteismitallista tietoa näyttöön perustuvien menetelmien vaikuttavuudesta. Palvelun kohderyhmänä ovat kunnat, hyvinvointialueet ja keskushallinto.

Arviointiin otetaan näyttöön perustuvia toimintamalleja kaikilta yhteiskunnan sektoreilta (esim. aivoterveys, kulttuuri, liikunta, luonto, mielenterveyden edistäminen, osallisuus, ravitsemus, toimintakyky, turvallisuus, ympäristöterveys). Näyttöön perustuvien toimintamallien haku arviointiin on jatkuva.

Arvioinnin menetelmänä on tieteellinen vertaisarviointi, avoimen tieteen periaatteita mukaillen. Toimintamallien arvioinnista vastaavat vähintään kaksi vertaisarvioitsijaa, jotka ovat toimituksen ulkopuolisia ja arvioitavana olevan toimintamallin suhteen riippumattomia asiantuntijoita. Vertaisarviointi sisältää yhden tai useamman arviointikierroksen.

Arvioinneista julkaistaan arviointiraportti HYTE-toimintamalli-julkaisusarjassa, Julkarissa. Arviointiraportti sisältää kuvauksen toimintamallista ja yhteenvedon vertaisarvioinnista. HYTE-toimintamalli-julkaisusarjan kielet ovat suomi, ruotsi ja englanti. Jokainen arviointi julkaistaan erillisenä pdf-tiedostona ja arkistoidaan Julkariin.

Vuoden 2025 lopusta lähtien vertaisarvioitujen toimintamallien näytön astetta ja vaikuttavuutta on mahdollista vertailla uudessa verkkopalvelussa Innokylässä. Lisäksi toimintamallien kuvaukset ja vertaisarvioinnit tehdään uudessa arviointien toimitusjärjestelmässä. ICT-ratkaisun kehittämistä rahoittaa Next Generation EU, Suomen kestävän kasvun ohjelma (RRP).

Tässä dokumentissa esitellään HYTE-toimintamallien arvioinnin taustaa, keskeisiä käsitteitä, arviointikriteereitä, -prosessia, arvioinnin aikataulua, etiikkaa, ja toimintamallin uudelleenarviointia, sekä HYTE-toimintamallin arvioinnin hyötyjä. Lopussa on linkkejä lisätietoihin. Sisältö on kohdistettu erityisesti toimintamallien edustajille ja arvioitsijoille.

Viittaaminen

Kylänen, Marika & Lintunen, Jenni (2025). *HYTE-toimintamallien arviointi: Esittely toimintamallien edustajille ja arvioitsijoille*. Hyvinvointia ja terveyttä edistävien toimintamallien arviointi. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Sisällys

1. Taustaa	3
2. Arvioinnin kohde	3
3. Arviointikriteerit	4
4. Arviointiluokat, -asteikko ja -perusteet	5
5. Toimintamallin edustaja ja arvioitsija	5
6. Arviointiprosessi	6
Vaihe 1. Toimintamallin lähetys arviointiin	7
Vaihe 2. Hyväksyntä arviointiin	7
Vaihe 3. Toimintamallin kuvaus	7
Vaihe 4. Tieteellinen vertaisarviointi	7
Vaihe 5. Taitto ja oikoluku	9
Vaihe 6. Julkaisu, arkistointi ja viestintä	9
Vaihe 7. Toimintamallien haku ja vertailu	9
7. Etiikka	10
8. Aikataulu	11
9. Toimintamallien uudelleenarviointi	12
10. HYTE-toimintamallien arvioinnin hyötyjä	12
11. Lisätietoa	12

1. Taustaa

THL:n [HYTE-toimintamallien arviointi](#) on tiedolla johtamisen palvelu, joka tuottaa vertaisarvioitua ja yhteismitallista tietoa näyttöön perustuvien menetelmien vaikuttavuudesta.

Päättäjät ja asiantuntijat tarvitsevat tietoa, mikä näyttöön perustuva hyvinvointia ja terveyttä edistävä (HYTE) toimintamalli on vaikuttava, mikä ei, ja miksi. Suomessa kehitetään ansiokkaita HYTE-toimintamalleja julkisella, yksityisellä ja kolmannella sektorilla. Suomesta on kuitenkin puuttunut toimintamallien arviointi yhteismitallisin kriteerein ja siihen liittyvä digitaalinen järjestelmä. Euroopassa arviointijärjestelmiä on kehitetty useissa maissa. Niitä kutsutaan usein parhaiden käytänteiden portaaleiksi. THL on kehittänyt ns. parhaiden käytänteiden portaalia vuodesta 2019.

Kansallisesti HYTE-toimintamallien arviointijärjestelmän kehittämistä edellyttää

- 1) Uusin hallitusohjelma 20.6.2023 (ks. luku 2.3)
- 2) Valtioneuvoston (VN) periaatepäätös ja toimitasuunnitelma ”Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030” (2021)
- 3) Laki Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (29.6.2021/612)
- 4) Terveystenhuoltolaki (30.12.2010/1326)
- 5) Kuntalaki (410/250)

THL:n seuraavana tavoitteena on kehittää ICT-ratkaisu arviointijärjestelmälle vuosina 2022–2025. Tulevassa palvelussa arvioitujen toimintamallien vaikuttavuutta on mahdollista vertailla (kuviot, taulukot ja graafit). ICT-ratkaisun kehittämistä rahoittaa Next Generation EU, Suomen kestävä kasvun ohjelma (RRP).

2. Arvioinnin kohde

HYTE-toimintamalli viittaa näyttöön perustuviin menetelmiin ja toimintamalleihin, jotka edistävät hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä, turvallisuutta, osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta, sekä edistävät sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä kehitystä. Toisin sanoen HYTE-toimintamallit ehkäisevät hyvinvointi ja terveyseroja, syrjäytymistä, yksinäisyyttä.

Näyttö viittaa luotettavaan tietoon toimintamallista, joka perustuu

- a) tieteelliseen tutkimustietoon (vertaisarvioitu julkaisu)
- b) asiantuntijatietoon (selvitykset, raportit ja laskelmat)
- c) kokemusasiantuntijatietoon (toimintamallin kohderyhmän haastattelut ja kyselyt)

Toimintamalli viittaa näyttöön perustuvaan menetelmään, palveluun, interventioon, toimintatapaan tai hyvään käytäntöön, josta on saatavilla luotettavaa tutkimus-, asiantuntija- ja/tai kokemusasiantuntijatietoa. HYTE-toimintamallit sisältävät sekä edistäviä (promotion) että ehkäiseviä (prevention) toimia.

3. Arviointikriteerit

Arviointikriteerit sisältävät kolme osa-aluetta ja niiden alakriteerit, jotka arvioidaan asteikolla 1–5 (heikko – paras):

I. Vaikuttavuusketju:

- Kuvaus toimintamallista. Mitä muutosta sillä halutaan, millä menetelmillä ja resursseilla, mitä eettisiä kysymyksiä tulee huomioida, miten muutosta seurataan (mittarit), ja mitä vaikutuksia, vaikuttavuutta ja kustannusvaikuttavuutta toiminnalla on saatu, mikä hyötyjen kestävyys on ihmisille ja elinympäristölle?

II. Implementointi:

- Kuvaus toimintamallin implementoitavuudesta eli sovellettavuudesta käytäntöön. Mikä toimintamallin siirrettävyys on maantieteellisesti, eri kohderyhmiin ja rakenteisiin, missä se on käytössä, miten kohde- ja sidosryhmät osallistuvat sen kehittämiseen ja arviointiin, millaista materiaalia siitä on saatavilla, mitä riskejä käyttöön sisältyy, miten sitä on tarkoitus kehittää jatkossa?

III. Näytön aste:

- Kuvaus toimintamallin näytön asteesta. Millaista a) tutkimustietoa, b) asiantuntijatietoa ja c) kokemusasiantuntijatietoa toimintamallin vaikuttavuudesta ja kustannusvaikuttavuudesta on saatavilla? Millaista tietoa toimintamallin käytännön toimivuudesta on saatavilla?

Toimintamallin vaikutus

Vaikutus on toimintamallin tuottama lyhyen aikavälin muutos hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn, turvallisuuden, osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja kestävä kehityksen edistämisessä. Myönteiset vaikutukset johtavat usein vaikuttavuuteen.

Toimintamallin vaikuttavuus

Vaikuttavuus on toimintamallilla aikaansaatua pidemmän aikavälin muutos hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn, turvallisuuden, osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja kestävä kehityksen edistämiseen. Esimerkiksi parantunut toimintakyky (vaikutus) voi auttaa työelämään paluussa, mikä saattaa johtaa yksilön kannalta elämänlaadun parantumiseen ja yhteiskunnan kannalta työllisyyden asteen kasvuun ja eriarvoisuuden vähentämiseen (vaikuttavuus).

Toimintamallin kustannusvaikuttavuus

Toimintamallin kustannuksia, vaikutuksia ja vaikuttavuutta verrataan yhteen tai useampaan rinnakkaiseen toimintamalliin, tai siihen että ei tehtäisi muutosta nykytilanteeseen. Lisäksi kohderyhmälle saatavia hyötyjä arvioidaan suhteessa käytössä oleviin resursseihin.

4. Arviointiluokat, -asteikko ja -perusteet

Arviointiluokat

Toimintamalli luokitellaan ensin arviointiluokkaan:

- Uusi toimintamalli (alle 4 vuotta)
- Käytössä oleva toimintamalli (5–10 vuotta)
- Pitkään käytössä ollut toimintamalli (yli 10 vuotta)

Arviointiasteikko

Kun toimintamalli on luokiteltu arviointiluokkaan, se arvioidaan arvioitsijoiden toimesta osa-alueittain asteikolla 1–5. Osa-alueet sisältävät alakriteerejä, joista annetaan arvio ko. asteikolla. Osa-alueista muodostuu lopuksi toimintamallin kokonaisarviointi asteikolla 1–5.

5 = erinomainen

4 = kiitettävä

3 = hyvä

2 = tyydyttävä

1 = heikko

Arviointiperusteet

Jotta arvioinnit olisivat mahdollisimman yhteismitallisia, arviointia tukemaan on kehitetty kirjalliset arviointiperusteet. Niistä on hyötyä sekä arvioitsijalle että toimintamallien edustajalle.

[Tutustu arviointiperusteisiin.](#)

5. Toimintamallin edustaja ja arvioitsija

Toimintamallin edustaja on toimintamallin kehittämisestä, tutkimuksesta ja koordinoinnista vastaava henkilö (ks. myös lisätietoa toimintamallin tekijyydestä ja tekijänoikeuksista kohdassa etiikka). Arviointiprosessi käynnistyy, kun toimintamallin edustaja lähettää toimitukseen perustiedot toimintamallista. Jos arvioinnin toimitus hyväksyy toimintamallin arviointiin, toimintamallin edustaja toimittaa tarkemmat, arviointikriteerien mukaiset tiedot toimitukseen. Haku arviointiin on jatkuva.

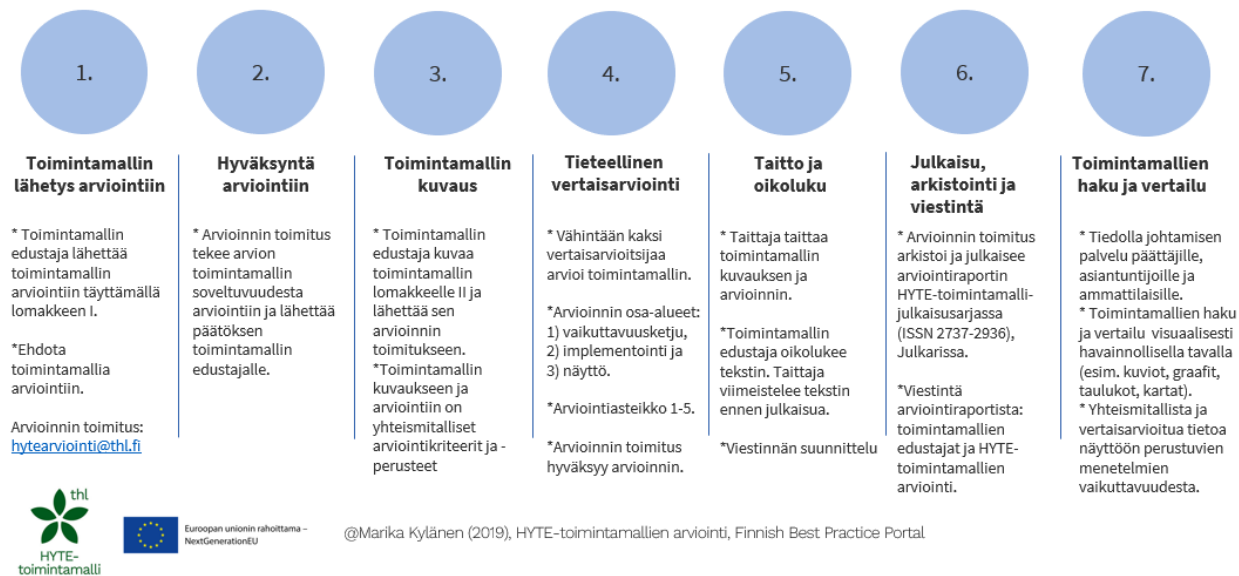
Toimintamallien arvioinnista vastaavat vähintään kaksi vertaisarvioitsijaa, jotka ovat toimituksen ulkopuolisia ja arvioitavana olevan toimintamallin suhteen riippumattomia asiantuntijoita. Arvioitsijoina voivat toimia THL:n sisäiset ja ulkopuoliset asiantuntijat. Arviointi voidaan suorittaa joko anonyymisti tai avoimesti. Arvioitsijoille ei makseta palkkiota. Vertaisarviointi on tärkeä asiantuntijatehtävä. Arvioinnin tekeminen vie aikaa n. 5–8 tuntia, jos arviointikierroksia on yksi. Mahdollinen toinen arviointikierros vie aikaa noin 2-3 tuntia. (ks. lisätietoa kohdassa tieteellinen vertaisarviointi).

HYTE-toimintamallien arvioinnissa on usein kolme vertaisarvioitsijaa. Kaksi tekee itsenäisen lausunnon ja kolmas tekee niistä yhteenvedon, joka julkaistaan arviointiraportin yhteydessä HYTE-toimintamalli-julkaisusarjassa. Vertaisarviointi tehdään rakenteistetulle lomakkeelle (ks. [Arviointilomake](#)). Arviointi tehdään kirjallisesti ja numeerisesti asteikolla 1–5 (heikko – erinomainen). Jotta arvoinnit olisivat mahdollisimman yhteismitallisia, niiden tueksi on [arviointiperusteet](#). Koska arvioinnin luonne on kehittävä, arviointiprosessiin voi sisältyä myös dialogia toimintamallien edustajien kanssa.

6. Arviointiprosessi

HYTE-toimintamallien arviointi sisältää seitsemän vaihetta: 1) Toimintamallin lähetys arviointiin, 2) Hyväksyntä arviointiin, 3) Toimintamallin kuvaus, 4) Tieteellinen vertaisarviointi, 5) Taitto ja oikoluku, 6) Julkaisu, arkistointi ja viestintä, 7) Toimintamallien haku ja vertailu.

HYTE-toimintamallien arviointiprosessi

Vaihe 1. Toimintamallin lähetys arviointiin

Arviointiprosessi käynnistyy, kun toimintamallin edustaja lähettää perustiedot toimintamallista ([Lomake 1](#)) arvioinnin toimitukseen.

Vaihe 2. Hyväksyntä arviointiin

Arviointiin otetaan näyttöön perustuvia toimintamalleja kaikilta yhteiskunnan sektoreilta (esim. aivoterveys, kulttuuri, liikunta, luonto, mielenterveyden edistäminen, osallisuus, ravitsemus, toimintakyky, turvallisuus, ympäristöterveys). Lähtökohtana on laaja käsitys hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä.

Jokainen arviointiin hyväksytty HYTE-toimintamalli täyttää seuraavat kriteerit:

- 1) toimintamallin kohderyhmänä on yksilö, yhteisö, väestö ja/tai elinympäristö.
- 2) toimintamalli edistää tai ehkäisee yhtä tai useampaa seuraavista tekijöistä:
 - edistää hyvinvointia, terveyttä, turvallisuutta ja osallisuutta,
 - edistää yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta,
 - ehkäisee hyvinvointi ja terveyseroja, syrjäytymistä ja yksinäisyyttä,
 - edistää sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävää kehitystä.
- 3) toimintamallilla on eettinen perusta.
- 4) toimintamalli perustuu luotettavaan tutkimus-, asiantuntija- ja/tai kokemustietoon.
- 5) toimintamallin käyttöönotto tukee kunnissa ja hyvinvointialueilla toteutettavaa hyvinvointia ja terveyttä edistävää toimintaa.

Vaihe 3. Toimintamallin kuvaus

Toimintamallin kuvaus tehdään lomakkeille jotka sisältävät arviointikriteerejä toimintamallin vaikuttavuusketjusta, soveltuvuudesta käytäntöön, sekä näytön asteesta koskien vaikuttavuutta ja kustannusvaikuttavuutta ([Lomake 2](#)). Toimintamalli pyritään kuvaamaan mahdollisimman selkeästi ja kattavasti. Kun teksti taitetaan julkaisumuotoon, kuvauksesta syntyy artikkelimuotoinen teksti (pdf, n. 30–60 sivua).

Vaihe 4. Tieteellinen vertaisarviointi

Arvioinnin menetelmä:

HYTE-toimintamallien arviointi perustuu vertaisarviointiin, avoimen tieteen periaatteita mukaillen. Arvioinnin luonne on kehittävä. Pääpaino on toimintamallin systemaattisella kuvauksella, josta vastaa toimintamallin edustaja/t. Arvioinnista vastaavat vähintään kaksi vertaisarvioitsijaa, jotka ovat toimituksen ulkopuolisia ja arvioitavana olevan toimintamallin suhteen riippumattomia asiantuntijoita. Arvioinnissa on usein kolme vertaisarvioitsijaa: Kaksi tekee itsenäisen lausunnon ja kolmas tekee niistä yhteenvedon, joka julkaistaan arviointiraportin yhteydessä HYTE-toimintamalli-julkaisusarjassa.

Arviointikierrokset ja hyväksyntä julkaisuun

Toimintamallin arviointi saattaa edellyttää useita arviointikierroksia. Useimmiten arviointikierroksia on yksi tai kaksi. Mahdollinen toinen arviointikierros on luonteeltaan kevyempi kuin ensimmäinen. Koska arvioinnin luonne on kehittävä, arviointiprosessiin voi sisältyä myös dialogia toimintamallien edustajien kanssa ensimmäisen arviointikierroksen jälkeen. Mahdolliset keskustelut järjestetään Teamsissä.

Arviointikierros / arvioitsijan tehtävä

Ensimmäisellä arviointikierroksella arvioitsija kirjoittaa itsenäisesti lausunnon. Mahdollisella toisella arviointikierroksella arvioitsija katsoo, että toimintamallin edustajat ovat tehneet arvioitsijoiden esittämät muutokset toimintamallin kuvaukseen ja päivittää ensimmäisen arviointikierroksen lausuntonsa. Arvioitsija voi hyödyntää ensimmäisen arviointikierroksen lausuntopohjaa ja tehdä siihen tarvittavat muutokset ja lisäykset, sekä kirjallisesti että numeerisesti.

Arviointikierros / toimintamallin edustajan tehtävä

Arviointiprosessin aikana toimintamallien edustajat vastaavat mahdollisiin tarkennuspyyntöihin ja lähettävät toimintamallin kuvauksen arvioinnin toimitukseen ehdotetuin parannuksin. Toimintamallien edustajia ohjeistetaan merkitsemään muutokset ja lisäykset toimintamallin kuvaukseen selkeästi (esim. eri värillä kuin alkuperäinen teksti). Toimintamallin edustajat voivat kuvata tehdyt muutokset tämän lisäksi erillisessä dokumentissa, jossa he tuovat esiin arvioitsijoiden kommentit ja tekemänsä muutokset toimintamallin kuvaukseen.

Yhteenveto arvioitsijoiden lausunnoista

Arvioitsija, joka tekee lausunnoista yhteenvedon, ratkaisee mahdolliset eriävyydet arvioitsijoiden lausuntojen välillä, ja tuottaa niistä kirjallisen yhteenvedon ja keskiarvon. Yhteenveto julkaistaan arviointiraportin yhteydessä. Yhteenvedossa ei ole rajattua merkkimäärää. Yhteenveto voi olla moniääninen, tuoden esiin eri arvioitsijoiden näkemyksiä rakentavalla tavalla. On suotavaa, että yhteenvedon tekijä käyttää myös omaa ääntänsä arviointiin. Tavoitteena on, että kokonaisuus arvioinnista on yhtenäinen.

Keskustelu arviointiprosessin aikana

Koska HYTE-toimintamallien arviointi perustuu avoimeen tieteelliseen vertaisarviointiin, arvioinnin aikana voidaan käydä vuoropuhelua toimintamallin edustajan ja arvioitsijoiden välillä. Keskustelu on vapaaehtoista. Se on mahdollista toisella arviointikierroksella, Teamsissä. Keskustelun tavoitteena on syventää toimintamallin kuvausta ja kehittää toimintamallia. Toimintamallien edustajat ja arvioitsijat voivat esittää pyynnön arvioinnin toimitukselle, jos he haluavat arviointiprosessin sisältävän keskustelua.

Hyväksyntä julkaisuun

Arvioinnin toimitus päättää toimintamallin arvioinnin hyväksymisestä ja julkaisemisesta HYTE-toimintamalli-julkaisusarjassa, Julkarissa.

Vaihe 5. Taitto ja oikoluku

Taitto ja oikoluku

Ennen julkaisua taittaja siirtää toimintamallin kuvauksen ja arvioinnin taittopohjalle, ja lähettää tekstin oikoluettavaksi toimintamallin edustajalle. Taiton ja oikoluvun tuotos on arviointiraportti.

Arviointiraportti

HYTE-toimintamallien arvioinneista julkaistaan arviointiraportti HYTE-toimintamalli-julkaisusarjassa. Arviointiraportti on artikkelimuotoinen noin 30–60 sivun mittainen teksti, joka sisältää kansilehden, tiivistelmän, sisällysluettelon, toimintamallin kuvauksen ja vertaisarvioinnin. Tiivistelmät ovat suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. THL vastaa tiivistelmien kääntämisestä. Arviointiraportit julkaistaan pdf-tiedostona. Arviointiraportti on julkaisu toimintamallin edustajille. Jos arvioitsija tekee arvioinnin avoimesti, hänen nimensä mainitaan arviointiraportin kansilehdessä.

Vaihe 6. Julkaisu, arkistointi ja viestintä

Julkaiseminen ja arkistointi

Arvioidut HYTE-toimintamallit julkaistaan pdf:nä (n. 30–60 sivua) THL:lla, sisältäen toimintamallin kuvauksen ja vertaisarvioinnin. Lisäksi toimintamallien arvioinneista julkaistaan tiivistelmä thl.fi-verkkosivuilla. Lomakkeella 1 oleva tiivistelmä kannattaa kirjoittaa erityisen huolellisesti. Julkaisut julkaistaan ja arkistoidaan Julkariin, [HYTE-toimintamalli-julkaisusarjaan](#) (ISSN 2737-2936). ISSN-tunnus identifioi julkaisut kansainvälisesti.

Viestintä

THL:n HYTE-toimintamallien arviointi viestii arviointiraporteista [thl.fi-verkkosivuilla](#), sekä [LinkedIn](#) ja [X](#)-tileillä.

Vaihe 7. Toimintamallien haku ja vertailu

Tulevassa verkkopalvelussa arvioitujen toimintamallien vaikuttavuutta on mahdollista hakea ja vertailla (esim. kuviot, taulukot ja graafit). Tuleva verkkopalvelu valmistuu vuoden 2025 lopussa.

7. Etiikka

HYTE-toimintamallien arvioinnissa on huomioitu seuraavia eettisiä näkökohtia.

Arviointien etiikka:

Arvioinnissa sovelletaan tieteellisten kriteerien mukaisia periaatteita ja eettisesti kestäviä arviointimenetelmiä. Arvioinnin toimitus, toimintamallin edustaja ja arvioitsijat sitoutuvat edistämään Tutkimuseettisen neuvottelukunnan hyvien tieteellisten käytänteiden mukaisia periaatteita (kts. TENK <https://tenk.fi/fi>)

Arviointiprosessin ylläpito:

THL tallentaa itselleen kaikkien arvioitavaksi hyväksytyjen toimintamallien keskeiset tiedot ja asiakirjat. Vertaisarvioitujen mutta hylättyjen toimintamallien osalta tallennetaan toimintamallin nimi, toimintamallin edustajan nimi ja mahdollisten arvioitsijoiden nimet. Julkaistujen toimintamallien arviointien osalta tallennetaan edellisten lisäksi toimintamallia koskevat tiedot, arvioitsijoiden lausunnot ja arvioinnin julkaisemista koskevat päätökset. Arviointiprosessin ylläpitoa varten tallennetut tiedot eivät ole julkisia.

Arviointien arkistointi:

THL huolehtii arviointien arkistoinnista. THL varmistaa, että arvioinnit ovat helposti löydettävissä, käytettävissä ja pitkäaikaisessa säilytyksessä. Toimintamallien arvioinnit arkistoidaan avoimeen julkaisuarkisto Julkariin, joka on vapaasti käytettävissä, eikä siihen tarvitse rekisteröityä. Julkariin arkistoidut tiedot arvioinnin tuloksista ovat julkisia. Julkarissa on muun muassa julkaisujen latausmäärät esillä. Tämä helpottaa osaltaan HYTE-toimintamallien arviointien käytön seurantaa.

Tekijänoikeus:

Tekijänoikeuksista säädetään Tekijänoikeuslaissa (8.7.1961/404). Lailla turvataan tekijän taloudellisia ja moraalisia oikeuksia teokseensa. Julkaistu toimintamallin arviointiraportti on aina teos. Verraten toimintamalli on teos, vaikkakin määritelmä voi vaihdella tapauskohtaisesti. Kun toimintamallin arviointi arkistoidaan, tekijänoikeudet toimintamallista eivät siirry julkaisuarkisto Julkariin tai Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselle.

Toimintamallin tekijyys on tunnustus luovaan prosessiin osallistumisesta ja osoittaa vastuuta sisällöstä ja tuloksista. On tärkeää, että toimintamallin arviointiin lähettänyt henkilö on joko toimintamallista vastaava henkilö tai mukana toimintamallin kuvauksessa. Toimintamallien edustajien on hyvä sopia etukäteen kuka lähettää toimintamallin arviointiin ja missä järjestyksessä tekijät ilmoitetaan arviointiraportissa.

Arviointien ja arviointijärjestelmän saavutettavuus:

Digitaalisen HYTE-toimintamallien arviointijärjestelmän kehittäminen on olennainen osa, mikä palvelee julkishallinnon palveluiden saavutettavuutta. Kehittämisessä huomioidaan EU:n saavutettavuusdirektiivi (mm. tekninen toteutus, helppokäyttöisyys ja sisältöjen selkeys ja ymmärrettävyys).

Viittaaminen:

Kannustamme viittaamaan kaikkiin julkaisuihin asianmukaisesti, kunnioittaen tekijänoikeuksia.

Esimerkki toimintamallin arviointiin viittaamisesta:

Savolainen, M. & Tarvonen, S. (2024). Onnikka – digitaalinen elintapaohjaussovellus. Mäki, P., Rauhala, A. & Rantamäki, M. (vertaisarvioitsijat). Kylänen, M. & Lintunen, J. (toim.). Teoksessa *HYTE-toimintamalli* 3/2024. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Esimerkki arviointimateriaaliin viittaamisesta:

Kylänen, M. & Lintunen, J. (2025). *HYTE-toimintamallien arviointikriteerit ja -perusteet*. (Alkuperäisteos 2019). Hyvinvointia ja terveyttä edistävien toimintamallien arviointi. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Vertaisarvioitu HYTE-toimintamalli

Toimintamalli, joka on läpikäynyt THL:n HYTE-toimintamallien vertaisarviointiprosessin, julkaistaan ”thl HYTE-toimintamalli” -tunnuksella. Tämä erottelee kansallisen HYTE-toimintamallien arvioinnin muista toimintamallien arvioinneista.

8. Aikataulu

Näyttöön perustuvien toimintamallien haku arviointiin on jatkuva. Kun toimintamallin kuvaus on tehty ja lähetetty arvioinnin toimitukseen, alkaa vertaisarviointi. Vertaisarviointiprosessiin, taittoon, oikolukuun ja julkaisuun kannattaa varata aikaa noin 6–9 kuukautta. Aikataulun pituus riippuu arviointikierrosten määrästä. Arviointikierroksia on useimmiten 1–2.

Vertaisarvioinnin aikataulu

Aika	Sisältö
Ajankohta x	Kun toimintamallin kuvaus on valmis, toimintamallin edustaja lähettää kuvauksen arvioinnin toimitukseen.
1 kk sisällä	Arvioinnin toimitus rekrytoi arvioitsijat ja lähettää kutsun sähköpostitse. Jokaisen toimintamallin arvioi vähintään kaksi arvioitsijaa.
1 viikon sisällä	Arvioitsija vastaa kutsuun.
1 viikon sisällä	Jos arvioitsija vastaanottaa tehtävän, arvioinnin toimitus lähettää arviointimateriaalit.
1 kk sisällä	Arviointikierros 1: Arvioitsijat kirjoittavat lausunnon.
1 kk sisällä	Jos arvioitsijat ehdottavat toista arviointikierrosta, toimintamallien edustajilla on 1 kk aikaa tehdä muutokset toimintamallin kuvaukseen.
1 kk sisällä	Arviointikierros 2 tarvittaessa: Arvioitsijat päivittävät lausunnon.
1 kk sisällä	Kun toimintamallin kuvaus hyväksytään julkaistavaksi, arvioitsijat tai yksi arvioitsijoista tekee yhteenvetö lausunnoista. Yhteenveto julkaistaan arviointiraportin yhteydessä.
1 kk sisällä	Arvioinnin toimitus lähettää tiivistelmät käännettäväksi. Arviointiraportin taitto ja oikoluku.
1 kk sisällä	Arviointiraportin julkaisu HYTE-toimintamalli-julkaisusarjassa (ISSN 2737-2936). Arvioinnin toimitus sopii julkaisupäivän toimintamallien edustajien kanssa.

9. Toimintamallien uudelleenarviointi

Toimintamalli on perusteltua tuoda uudelleen HYTE-toimintamallien arviointiin noin viiden vuoden kuluttua edellisestä arvioinnista, kun sen vaikuttavuudesta ja kustannusvaikuttavuudesta on kertynyt lisää näyttöä.

10. HYTE-toimintamallien arvioinnin hyötyjä

- Tarjoaa tiedolla johtamisen palvelun kunnille, hyvinvointialueille ja keskushallinnolle, joka vastaa kysymykseen mikä näyttöön perustuva menetelmä on vaikuttava, mikä ei ja miksi.
- Tukee toimintamallien systemaattista vaikuttavuuden ja kustannusvaikuttavuuden arviointia, tutkimusta ja vertailua, joka palvelee hyte- ja sote-palvelujärjestelmiä.
- Tehostaa vaikuttavien ja kustannusvaikuttavien menetelmien käyttöönottoa, levittämistä ja rahoittamista kansallisesti ja kansainvälisesti.
- Vahvistaa vaikuttavuusperusteista ohjausta hyvinvointijohtamisen tueksi.

11. Lisätietoa

Lisätietoa HYTE-toimintamallien arvioinnista:

- Verkkosivut: thl.fi/hytearviointi
 - [Tutustu arviointikriteereihin ja -materiaaleihin](#)
 - [Tutustu arvioituihin HYTE-toimintamalleihin](#)
 - [Tutustu muihin arviointijärjestelmiin Euroopassa](#)
- Arvioidut toimintamallit, Julkari: [HYTE-toimintamalli-julkaisusarja](#)
- Artikkelit: [Vertaileva tutkimus eurooppalaisista HYTE-toimintamallien arviointijärjestelmistä](#)
- Blogi: [Hyvinvointia ja terveyttä edistävät toimintamallit käyttöön arviointia ja käyttöönottoa vahvistamalla](#)
- LinkedIn: <https://www.linkedin.com/company/hyte-toimintamallien-arviointi>
- X: https://twitter.com/HYTE_arviointi

Arvioinnin toimituksen yhteystiedot

Jos haluat lisätietoa HYTE-toimintamallien arvioinnista, haluat ehdottaa toimintamallia arviointiin tai tulla mukaan arvioitsijaksi, ole yhteydessä arvioinnin toimitukseen:

Marika Kylänen, projektipäällikkö, päätoimittaja, tuoteomistaja

Jenni Lintunen, vastaava toimittaja, taittaja

Edistävän ja ehkäisevän -työ yksikkö

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)

Mannerheimintie 166, A4

PL 30, 00271 Helsinki

hytearviointi@thl.fi